

7. Markov, O. I. (2004), *Stsenarnaya kul'tura rezhisserov teatralizovannykh predstavleniy i prazdnikov: uchebnoe posobie dlya prepodavateley, aspirantov i studentov vuzov kul'tury i iskusstv* [Scenario culture producer theatrical performances and festivals: a manual for teachers and students of high schools of culture and arts], Krasnodar, izd-vo KGUKI. (in Russian).
8. Zvereva, N. A. (2007), *Masterstvo rezhissera* [Mastery of producer], Moscow, GITIS. (in Russian).
9. Directing the mass celebrations and representations [electronic resource], available at: <http://www.playwright.ru/dramaturg/a-knigi-po-rejissure.htm>. (in Russian).
10. Chernyak, Y. M. (2004), *Rezhissura prazdnikov i zrelishch: ucheb. posobie* [Directing festivals and circuses: study guide], Minsk, TeatraSistems. (in Russian).
11. Chechetin, A. I. (2004), *Osnovy dramaturgii teatralizovannykh predstavleniy: Uchebnoe posobie dlya vuzov kul'tury i iskusstv* [Fundamentals drama theater performances: study guide for higher educational institutions of culture and arts], Moscow, MGUKI. (in Russian).
12. Sharoyev, I.G.. (2009), *Rezhissura estrady i massovykh predstavleniy: uchebnyk dlya studentov teatral'nykh vysshikh uchebnykh zavedeniy* [Direction pop and mass performances: the textbook for students of theater universities], iss. 3d, Moscow, RATI-GITIS. (in Russian).
13. Shubina, I. B. (2006), *Dramaturgiya i rezhissura zrelishcha, igra, soprovozhdayushchaya zhizn'* [Playwright and Director of the spectacle, the game that accompanies the life], Rostov-on-Don, Feniks. (in Russian).
14. Shubina, I. B. (2003), *Organizatsiya dosuga i shou-programm* [Leisure and entertainment programs], Rostov-on-Don, Feniks. (in Russian).

УДК 792.077 (477.84) “19”

Павло Смоляк

**АМАТОРСЬКИЙ ТЕАТРАЛЬНИЙ ГУРТОК СЕЛА СМІКІВЦІ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ПОВІТУ В КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОМУ РУСІ
ГАЛИЧИНИ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ**

У статті проаналізовано виникнення та діяльність аматорського театрального гуртка села Смиківці Тернопільського повіту в культурно-освітньому русі Галичини першої третини ХХ століття. Звернено увагу на роль керівників місцевої філії “Просвіти” та їхнє ставлення до театрального гуртка села. Висвітлено соціально-політичне становище населення в цей період та його вплив на культурно-мистецьке життя краю. Показано умови праці гуртка, роботу керівників-постановників, репертуар колективу на різних етапах розвитку та його втілення на аматорській сцені.

Ключові слова: національна свідомість, аматорський театральний гурток, товариство “Просвіта”, вистава, репертуар, костюм, декорація.

Павел Смоляк

**ЛЮБИТЕЛЬСКИЙ ТЕАТРАЛЬНЫЙ КРУЖОК СЕЛА СМЫКОВЦЫ
ТЕРНОПОЛЬСКОГО УЕЗДА В КУЛЬТУРНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ДВИЖЕНИИ
ГАЛИЧИНЫ ПЕРВОЙ ТРЕТИ ХХ ВЕКА**

В статье проанализировано возникновение и деятельность любительского театрального кружка села Смыковцы Тернопольского уезда в культурно-образовательном движении Галичины первой трети ХХ века. Обращено внимание на роль руководителей местного филиала “Просвита” и их отношение к театральному кружку села. Освещено социально-политическое положение населения в этот период и его влияние на культурно-

художественную жизнь края. Показано условия труда кружка, работу руководителей-постановщиков, репертуар коллектива на разных этапах развития и его воплощение на любительской сцене.

Ключевые слова: национальное сознание, любительский театральный кружок, общество “Просвита”, спектакль, репертуар, костюм, декорация.

Pavlo Smoliak

AMATEUR THEATRICAL GROUP OF SMYKIVTSI VILLAGE OF TERNOPIL COUNTY IN CULTURAL AND EDUCATIONAL MOVEMENT IN GALYCHYNA IN THE FIRST THIRD OF THE TWENTIETH CENTURY

Nineteenth century marked the rise of cultural life, which has spread to every Ukrainian town and village. Great value in this area played a theatrical art thanks to the popularity and theater coryphaeuses who raised him to a high professional level. Actively developed in Galychyna in the late XIX – the first third of the twentieth century. Branch society “Prosvita”, paying attention to the spread of population education, culture and art. The formation of national consciousness most affected theatrical groups at branch “Prosvita” that operate in the villages of Ternopil county, particularly in the village of Smykivtsi.

The first mention of the activities of “Prosvita” in village of Smykivtsy refers to 1879. As in all the cells of the newly created society, the main attention was focused on educational activities, so actively begun to form a library. Since the first decades of the twentieth century, local activists started to discuss the acquisition or construction of a separate building where one could develop not only educational, but also cultural and artistic activities. The biggest development in this direction has become dramatic group, which began to active immediately after the creation of “Prosvita” in the village.

In the period before First World War a reading room was in the shop of Timothy Kozub. Through organizational skills of Julian Bachinskiy and Theodore Dyachun amateurs of Smykivtsi put a number of interesting performances of different genres.

During the events of First World War all social organizations and cultural and educational clubs were closed. Given the difficult socio-political situation of the population, activity of society “Prosvita” of Smykivtsi stalled, but the dramatical group tried to carry out their activities and make setting performances.

Attempts to reactivate the “Prosvita” made in 1918. Gathered members of reading room mostly on Sundays and holidays. Most actuality was historical, educational and cultural literature and works of modern poets, writers and playwrights. Every year the theater group increased repertoire thanks to this popular works and presented their theatrical performances to the audience.

In 1920, in the group under the direction of Andriy Butkovskiy had 20 members. During 1921–1923 years the cell of the society was in the home of a librarian Andriy Kozub. Accordingly, members of theatrical groups performed their activities there: practicing dramatic works, conducted rehearsals, preparing decorations and costumes.

With the assistance of the national conscious villagers in Smykivtsi, in March 1926 was based pedagogical Ukrainian society “Native School”, which actively cooperated with society “Prosvita”. As a result, the theatrical group conducted their activities more intensively. Leaders and members of the group for advice pedagogical society activists tried showing in stage the works of the historical, religious, social and domestic topics and performances of didactic character, after which the audience formed features honor and dignity, humanity and patriotism.

At the end of 1920 in Poland there is a deep political crisis that led to the rise in Eastern Galychyna sharp opposition. Radical young people conducted sabotage action on the Polish authorities. In this regard, in September–November 1930 the Polish authorities was carried out repressive action against the Ukrainian population of Galychyna, which was called “pacification”. The policy of pacification impact on the amateur theatrical group, whose leadership was forced to ask permission from the county eldership to stage performances or the device concerts.

In 1935 amateur group consisted of 65 members. Management of group has Anton Polytyuk. Amateurs had in his library 14 theatrical plays, scenery, theatrical costumes and accessories. In 1936 the number of participants theatrical groups increased to 85 members. Unlike the previous year, rehearsals were held regularly – mostly on Saturday or Sunday. Despite the difficult socio-political situation of that time, the theatrical group has continued its activities. In 1937 the head of the group was Peter Kozub. In 1938 the theatrical group continued to operate under the direction of Anton Polytyuk. Number of amateurs dropped to 45 people. Members of the group had good scenery and costumes that acquired the proceeds for money during performances.

End of story of Smykivtsi theatrical group in 1939, when the events of Second World War brought radical changes in the development of cultural and artistic life of the village. Public companies and organizations were initially closed and later destroyed.

Therefore, an amateur theatrical group in the first third of the twentieth century made a significant contribution to the development of culture and the formation of national consciousness of local inhabitants.

Key words: *national consciousness, an amateur theatrical group, the society “Prosvita”, a performance, repertoire, costume, scenery.*

Національна культура формується з усталених впродовж років моральних установ та певних норм поведінки, які притаманні кожній нації. Саме XIX ст. ознаменувалося значним піднесенням культурного життя, яке поширилося у кожне українське містечко та село. Великого значення в цьому напрямі відіграло театральне мистецтво завдяки діяльності та популярності театру корифеїв, що підняли його на високий професійний рівень. Прагнули наслідувати цей вид мистецтва і менш відомі театральні колективи чи окремі сільські громади, які намагалися втілити його сутність у свідомість кожного громадянина.

Аматорський театральний рух першої третини XX ст. досліджували О. Боньковська [2], Р. Пилипчук [17], О. Казимиров [12]. Діяльність аматорських театральних гуртків у процесі функціонування філій “Просвіти” частково вивчали І. Зуляк [10], І. Скочиляс [19], С. Степанюк [20], Б. Савчук [18], меншою мірою торкаючись вивчення аматорських гуртків окремих сіл. Певні дані про діяльність театральних гуртків у селах поблизу Тернополя в цей період знаходимо у розвідках місцевих краєзнавців С. Іщук [11], Б. Палуб’яка [16], В. Дорожовського [9], Ю. Лози [14], В. Хоми [21], Б. Новосядлого [15]. Значна частина матеріалу міститься в архівних джерелах державного архіву Тернопільської області [3–8], та в тогочасній періодичній пресі.

Мета статті – висвітлити діяльність аматорського театального гуртка села Смиківці Тернопільського повіту в першій третині XX ст., звернувши увагу на культурно-освітнє та національне становище місцевих жителів, репертуар аматорів та роботу керівників гуртка.

Активно розвивалися в Галичині у кінці XIX – в першій третині XX ст. філії товариства “Просвіта”, звертаючи увагу на поширення серед населення освіти, культури та мистецтва. На формування національної свідомості найбільше вплинули театральні гуртки при філіях “Просвіти”, що функціонували у селах Тернопільського повіту, зокрема у селі Смиківці, що розташоване на берегах річки Гнізна за 4 км від Тернополя [13, с. 300].

Перша згадка про діяльність “Просвіти” у Смиківцях належить до 1879 року. Як і у всіх осередках новоствореного товариства, основна увага зосереджувалася на освітню діяльність, тому просвітяни активно почали формувати бібліотеку – закупляли книги, виписували періодичну літературу, дехто з мешканців дарував книги чи газети для смиковецької читальні. Через важку комунікацію осередку з воєвідським чи повітовим староствами відомостей про діяльність смиковецької “Просвіти” наприкінці XIX ст. майже немає. Як зазначає місцевий краєзнавець та дослідник історії свого села Світлана Іщук, у 1899 році стараннями отця Євстахія Цурковського в селі було відновлено діяльність читальні “Просвіти” [11, с. 128].

З 1903 по 1908 роки читальня “Просвіти” в селі Смиківці знаходилася в домівці місцевого жителя Максима Барана в кількості від 32 до 70 активних громадян [11, с. 132]. Починаючи з першого десятиліття XX ст., місцеві активісти обговорювали питання придбання або будівництва окремого будинку, де б можна було розвивати не тільки освітню, але й

культурну та мистецьку діяльність. У 1913 році просвітяни намагалися взяти позику на кілька років для будівництва власного Народного дому [11, с. 130].

Найбільшого розвитку в цьому напрямі набув драматичний гурток, який проводив активну діяльність одразу після створення сільської “Просвіти”. В описі Я. Барчинського про с. Смиківці підтверджено, що в селі був дуже активний драматичний гурток, який ставив добре підготовлені п’єси [1, с. 451]. Під враженнями від вистав, які проходили в стінах Міщанського братства чи в інших культурних установах Тернополя, смиковецькі аматори прагнули організовувати вистави на високому мистецькому рівні.

У 1913 році читальня знаходилася в приміщенні магазину Тимофія Козуба. Завдяки організаторським здібностям Юліана Бачинського і Теодора Дячуна смиковецькі аматори поставили вистави “Сватання на Гончарівці”, “Ой не ходи, Грицю...” М. Старицького, “Вифлеємська ніч” Я. Луцка, “Перехитрили” М. Кропивницького [11, с. 130; 3, арк. 12].

Під час подій Першої світової війни займатися культурно-просвітньою діяльністю смиківчанам було не на часі. Адже село двічі переходило під владу ворогуючих сторін. Від серпня 1914 до липня 1917 р. тривала російська окупація. Усі громадські організації та культурно-освітні гуртки були закриті. Зважаючи на важке соціально-політичне становище населення, діяльність смиковецької “Просвіти” призупинилася, але драматичний гурток намагався проводити свою діяльність і здійснювати постановки вистав. У звіті осередку смиковецької “Просвіти” за 1917 р. голова Тадей Козуб відзначав: “По російській революції Смиковецький читальняний аматорський кружок під проводом учителя Василя Заболотного відіграв в Смиківцях і Байківцях виставу “Наталка Полтавка”. Приходу було около 180 рублів. За ці гроші куплено полотно на куртину і паперу на куліси (щоб все не позичати). Солдат російський почав вже куліси малювати. Та відворот російських армій роботу припинив” [3, арк. 14]. Як відомо, у складі російських військ була значна кількість українців з Центральної та Східної України, які подекуди прихильно ставилися до місцевого населення, а інколи навіть допомагали ліками, харчами та одягом [9, с. 18].

Під час відступу російських військ у липні 1917 року багато житлових будинків було зруйновано або спалено – ця участь спіткала й приміщення смиковецької “Просвіти”. Вся бібліотека та інше майно згоріло. На щастя, театральне спорядження та декорації не зазнали ушкоджень [3, арк. 14].

Спроби відновити діяльність “Просвіти” робилися в 1918 р. У лютому цього року на загальних зборах вчитель та керівник театального гуртка Василь Заболотний заохочував вступати у члени читальні. На цих зборах до “Просвіти” записалося 106 жителів села. Першочерговим завданням діяльності смиковецької “Просвіти” було придбання літератури і часописів для бібліотеки, читання лекцій, проведення бесід із населенням, пошук приміщення для читальні, збір коштів та матеріалів для придбання власного будинку [11, с. 130].

Збиралися члени читальні здебільшого в неділю та у свята. Найбільш актуальною була історична, соціально-побутова, пригодницька література та твори сучасних поетів, письменників та драматургів. Саме завдяки цим популярним творам театральний гурток з кожним роком збільшував репертуар та презентував глядачам свої постановки. В 1920 році в гуртку під керівництвом Андрія Бутковського було 20 членів [11, с. 130].

Після розпаду Австро-Угорської імперії землі Східної Галичини перейшли під владу Польщі. Дозвіл на відновлення діяльності філії “Просвіта” в Тернополі і по селах Тернопільського воєводства було отримано в 1921 році. Це зробило ще один поштовх для активної діяльності смиковецького аматорського театального гуртка.

У період 1921–1923 років осередок товариства знаходився в домівці бібліотекаря Андрія Козуба. Відповідно і члени театального гуртка проводили там свою діяльність: розучували драматичні твори, проводили репетиції, готували декорації та костюми.

Вже на початку 1921 року на Різдвяні свята 9 січня аматорський гурток під керівництвом голови читальні Івана Гавліча показав комедію “Мартин Боруля” І. Карпенка-Карого. Після показу вистави було зібрано кошти в розмірі 16 тис. польських марок. За виручені гроші аматори придбали нову театральну завісу і дошки для покращення зовнішнього вигляду сцени [3, арк. 19].

Не дивлячись на брак відповідного приміщення, аматори впродовж року активно проводили репетиції, найбільше в зимовий період. У грудні 1921 р. драмгуртківці працювали над постановкою драматичних творів, велика увага зосереджувалася на трагікомедію “Мартин Боруля” І. Карпенка-Карого. Репетиції відбувалися за сприянням та допомогою Петра Логінського, який під час Першої світової війни воював в легіоні Українських Січових Стрільців, а також був обізнаний з театральною справою: брав участь в організації і показі вистав в інших місцевостях Галичини та Наддніпрянської України [3, арк. 22–23].

У звіті голови смиковецької “Просвіти” за 1922 р. зустрічаємо такі відомості: “У виставах участь беруть самі молодші хлопці і старші господарки. Хочуть виставити на свято комедію І. Тобілевича “Мартин Боруля”... З 1 березня 1922 р. “Просвіта” дала своїми аматорськими силами дві вистави, з яких мала доходу 30 тис. марок польських і змогла придбати собі цілу декорацію на два боки. Зокрема, відіграли такі вистави: “Мартин Боруля” – комедія в 5 актах і драма “Дай серцю волю” в шести відслонах. Знаменито виступили актори Гавліч Іван, Политюк Антін, Бутковський Осип, Василь Заболотний. А що головне – гурток аматорський розбуджує життя не лише поміж своїми членами, але й по сусідніх селах” [3, арк. 16, 21]. Крім вищеперерахованих вистав, драмгуртківці виставили на суд глядачів інсценізацію творів “Ворожит” Г. Цеглинського, “Ох, не люби двох” А. Нагорянського, “Невольник” М. Кропивницького [3, арк. 25].

Як бачимо, члени драмгуртка в цей період доволі часто грали виставу “Мартин Боруля”. Це пов’язано не лише з тим, що це була захоплююча і весела комедія, але й тому, що постановники п’єси завдяки акторським здібностям аматорів прагнули підкреслити у виставі одну з вічних людських проблем – підміну особистісних етичних цінностей (чесність, порядність, працьовитість) становою приналежністю, висміяти намагання простої людини вибитись у багатії, хибно думаючи, що цим можна в чомусь піднятися над іншими. Адже ця вада завжди була присутня в українців і залишалася актуальною в ці часи.

У 1923 р. смиковецький аматорський театральний гурток показав вистави “Свекруха” Л. Лопатинського, “Ох, не люби двох” А. Нагорянського, “Наталка Полтавка” І. Котляревського. Просвітяни намагалися покращити стан сцени, готували костюми та збільшували кількість декорацій [3, арк. 27].

У 1925 році філія смиковецької “Просвіти” знаходилася в будинку голови Семена Бутковського. Театральний гурток у складі 30 осіб під керівництвом Степана Чикала не припиняв своєї активної діяльності і впродовж року показав вистави “Сватання на Гончарівці” Г. Квітки-Основ’яненка, “Борці за мрію” І. Тогобочного, “Хмари” І. Нечуя-Левицького [3, арк. 31].

За сприянням національно свідомих мешканців села в Смиківцях у березні 1926 р. було засновано українське педагогічне товариство “Рідна школа”, яке активно співпрацювало із товариством “Просвіта”. Внаслідок цього театральний гурток проводив свою діяльність ще інтенсивніше. Керівники та учасники гуртка за порадами активістів педагогічного товариства намагалися інсценізувати твори на історичну, релігійну, соціально-побутову тематику, а також вистави дидактичного характеру, після перегляду яких у глядачів формувалися риси честі, гідності та патріотизму. У зв’язку з цим, аматори під керівництвом Андрія Бутковського поставили цього року шість різножанрових вистав: “Наймичка” І. Карпенка-Карого, “Підгір’яни” І. Гушалеви́ча, “Мудрий і дурень” П. Гулака-Артемівського, “Батькова казка” І. Карпенка-Карого, “Назар Стодоля” Т. Шевченка, “Батраки” (автор невідомий). Кількість акторів складала 20 чоловік [3, арк. 35].

У 1928 році сільські активісти стараннями усієї громади побудували дім “Просвіти”, де, крім театального, активно діяв хорівий гурток, а також кооператива “Надія”, гурток “Рідної школи”, “Союз українок”, об’єднання “Луг”, “Каменярі” [1, с. 450].

У кінці 1920-х років у Польщі назривала глибока політична криза, яка призвела до піднесення у Східній Галичині різкої опозиції. Радикально налаштована молодь – представники новоствореної Організації українських націоналістів проводили акції саботажу щодо польської влади, які проявлялися у перерізанні телефонних та телеграфних ліній, створенні перешкод на залізниці, підпалах будинків та майна польської меншини краю. У зв’язку з цим у

вересні–листопаді 1930 року польською владою була проведена репресивна акція проти українського населення Галичини, яка отримала назву “пацифікація” – умиротворення.

Політика пацифікації, яка не обійшла мешканців Смиківців, позначилася і на діяльності аматорського театрального гуртка, керівництво якого змушене було просити дозволу у повітового староства на постановку вистави чи влаштування концерту. Так, 24 грудня 1930 р. керівник театрального гуртка та одночасно секретар осередку “Просвіти” Степан Чикало писав прохання до повітового староства в Тернополі дозволити відіграти аматорську виставу під назвою “Назар Стодоля” Т. Шевченка, яка мала відбутися 7 січня 1931 р. о 6 год. вечора. Дохід після вистави призначався на відбудову зруйнованої бібліотеки [6, арк. 19].

Проте повітове староство в Тернополі заборонило відіграти цю виставу, аргументувавши це причиною “дотримання порядку і безпеки публічної та з відсутності відповідного локалу¹” [6, арк. 20, 23]. Не погодившись із такою відмовою, смиковецькі просвітяни від імені голови А. Бутковського та керівника гуртка С. Чикала написали листа уже у воєводське управління, давши таке пояснення: “Вже декілька місяців панує в селі спокій, якого і попередні відіграні вистави не порушували, а смиковецька громада дає повну запоруку спокою і безпеки під час вистав. Бо це, навпаки, буде моралізаторськи і виховуюче впливати на глядачів і мешканців села.

Локаль, де має відбутися вистава, є відповідною і пристосованою для цієї мети. Аматорський гурток вже не раз відігравав тут вистави і повітове староство давало дозволи на ці прохання. Такі масові відмови на показ вистав вказує на доцільне припинення статутної діяльності товариства на культурно-освітньому напрямку і беззмістовність займатися постановкою вистав. На наш погляд, адміністрація робить такі перешкоди свідомо, аби люди не займалися культурно-освітньою діяльністю.

Таким чином, відділ читальні в Смиківцях просить високе воєводство вплинути на повітове староство, аби вони дозволили відіграти виставу “Назар Стодоля” 15 лютого 1931 р.” [6, арк. 20].

19 березня 1931 р. до смиковецького керівництва “Просвіти” надійшов лист від Воєводського управління, який підтверджував відмову повітового староства, пославшись на постанову під номером 90 розпорядження уряду Речі Посполитої від 28 березня 1928 р. “Про державні адміністрації”, яка забороняла чи обмежувала діяльність українських спортивних, громадсько-політичних, культурно-освітніх організацій і товариств [6, арк. 21].

Аналогічні прохання смиковецької “Просвіти” відбувалися і в наступному році. 11 січня 1932 р. голова Леон Помазанський та керівник гуртка С. Чикало просили дозволу у повітового староства в Тернополі відіграти аматорську виставу-комедію під назвою “Сруль Натягайло” А. Данко, яка мала відбутися в середу 19 січня 1932 р. о 7 годині вечора в залі читальні “Просвіти” у Смиківцях. Прибуток з вистави призначався для покращення матеріального становища безробітних мешканців села [7, арк. 118]. Таке ж прохання надсилав керівник смиковецької “Просвіти” Петро Логінський 1 лютого 1932 року до повітового староства, для отримання дозволу на показ вистави “Батраки”, яка планувалася на 14 лютого 1932 р. [7, арк. 67]. 24 квітня 1932 р. відділ читальні “Просвіти” в Смиківцях просив дозволу у повітового староства для показу вистави під назвою “Новітні чорти” А. Данко – комедії в чотирьох діях на 7 год. вечора 2 травня 1932 р. в домівці читальні “Просвіти”. Дохід аматори мали намір використати на облаштування будинку Народного дому [8, арк. 12].

Чи отримували аматори дозвіл на показ вистав і чи відбувався їх перегляд місцевими мешканцями, відомостей немає. Але судячи по активності гуртка в наступні роки, його діяльність активно продовжувалася і вистави проходили з великим успіхом.

Вже у 1935 р. аматорський гурток нараховував 65 членів, керівництво гуртка здійснював дяк Антін Политюк. Варто зазначити, що у зв'язку з роботою з церковним та світським хорами Антін Политюк працював з театральним гуртком несистематично. Незважаючи на це, аматори мали у своїй театральній бібліотеці 14 п'єс, а також декорації, театральне приладдя та сценічні костюми. Впродовж року члени драмгуртка показали такі

¹ Локаль – lokal (нім.) – приміщення для загального користування. В даному випадку глядацький зал.

вистави: “Сотниківна” Б. Лепкого, “Про що тирса шелестіла” С. Черкасенка, “Досиджувала посагу” В. Мартиневича, “Миколай” А. Лотоцького [3, арк. 58].

У 1936 р. кількість учасників театрального гуртка збільшилася до 85 членів. Керівником гуртка залишався Антін Политюк. На відміну від попереднього року, репетиції проводилися постійно – здебільшого в суботу або в неділю. Збільшилася також кількість театральних п'єс до 28 примірників. Аматори покращували стан декорацій, облаштовували театральне приладдя. Впродовж року по причині “тертя партійного” було показано лише одну виставу [3, арк. 90]. Очевидно, все виразніше відчувалося невдоволення місцевих мешканців політикою польської влади, яка, починаючи з 1930 р., чинила великий тиск на українське населення Галичини. На підтвердження цього знаходимо інформацію в краснзавчій розвідці С. Ішук: “У березні 1937 року на концерті, приуроченому вшануванню пам'яті Т. Шевченка, Василь Помазанський, Семко Тлумацький, Володимир Логінський під час виступу змінювали слово “москалі” у віршах на “ляхи”. Декламуючи вірш Т. Шевченка “До мертвих, живих і ненароджених...”, Пауліна Роговська вставила такі слова: “не вам панувать у нас, пани з Варшавського сміття”. Організатором цього концерту був член ОУН Віктор Роговський” [11, с. 141]. Таким чином збуджувався дух боротьби за незалежність України серед смиківчан.

Не дивлячись на складне соціально-політичне становище цього часу, театральний гурток продовжував свою діяльність. У 1937 р. керівником гуртка був Петро Козуб. У театральній бібліотеці аматорів нараховувалося 28 п'єс. Володіли також декораціями для оформлення сцени та костюмами, кількість яких щороку збільшувалась. У зв'язку з проведенням у Смківцях режисерських курсів, які відбувалися в 1937 р., місцеві аматори не дали жодної вистави [3, арк. 96]. Адаже на курси приїжджали керівники та учасники театральних гуртків з інших сіл повіту. Зокрема, 18 лютого 1937 р. голова філії “Просвіти” в с. Чернихів повідомляв повітове староство, що надішле на режисерський курс до Смківців двох представників своєї громади – Михайла Чесюка та Олексу Худика [4, арк. 76].

У 1938 р. театральний гурток продовжував функціонувати під керівництвом Антона Политюка. Кількість аматорів зменшилась до 45 осіб. У бібліотеці було 8 театральних п'єс. Члени театрального гуртка володіли хорошими декораціями, а також костюмами, які придбали на виручені під час вистав кошти. Впродовж року драмгуртківці показали 9 вистав [5, арк. 40].

Смиковецькі аматори також брали участь у виставах, які організували члени товариства “Рідна школа” та “Союз українок”. Жінками смиковецького «Союзу українок», за допомогою місцевої читальні “Просвіти”, у 1938–1939 рр. проводились вистави, проте ніякого доходу, як інші організації, він не одержував. 25 листопада 1938 р. театральний гурток дав одну виставу, але прибутку з неї не було. Аналогічно в 1939 р. була проведена одна вистава за сприянням іншого товариства “Рідна школа” [11, с. 140].

Завершується історія діяльності смиковецького театрального гуртка 1939 роком, коли події Другої світової війни внесли кардинальні зміни в розвиток культурно-мистецького життя села. Громадські товариства та організації були спершу закриті, а пізніше знищені.

Отже, аматорський театральний гурток с. Смківці в першій третині ХХ ст. зробив вагомий вклад у розвиток культури та формування національної свідомості місцевих жителів. Незважаючи на усі перепони та заборони, які чинила місцева влада на діяльність смиковецьких аматорів, завдяки старанням керівників та учасників гуртка, вистави проходили на високому мистецькому рівні, дарували глядачам незабутні враження та прививали любов до свого краю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барчинський Ярослав. Смківці / Ярослав Барчинський // Шляхами Золотого Поділля. Тернопільщина і Скалатщина. Регіональний історично-мемуарний збірник / [ред. колегія Р. Миколаєвич, П. Гайда, М. Кінасевич]. – Т. III. – Регіональне об'єднання Тернопільщина. – Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто. – Філадельфія, Па., ЗСА, 1983. – С. 449–451.
2. Боньковська О. Театральний процес на західноукраїнських землях у 1918–1939 роках / О. Боньковська // Історія українського театру: У 3 т. / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського; [редкол. : Г. А. Скрипник (голова) та ін.]. – К., 2009 // Т. 2: 1900–1945

- / Л. Барабан, В. Гайдабура, О. Красилюкіна, Ю. Станішевський та ін. ; [редкол. тому : І. Юдкін (відп. ред.), О. Шевчук (відп. секретар)]. – 2009. – С. 533–582.
3. Державний архів Тернопільської області, ф. 294. Філія українського товариства “Просвіта” в м. Тернополі, оп. 1, спр. 6. Документи (протоколи загальних зборів членів читальні, звіти, повідомлення, списки членів) про діяльність читальні “Просвіта” у с. Смиківці за період 20 березня 1903 по 20 січня 1939 рр.). – 100 арк.
 4. Державний архів Тернопільської області, ф. 294. Філія українського товариства “Просвіта” в м. Тернополі, оп. 1, спр. 61. Документи (протоколи загальних зборів членів читальні, відомості, звіти, списки членів) про діяльність читальні “Просвіта” у с. Чернихів Тернопільського повіту (1904–1937 рр.). – 86 арк.
 5. Державний архів Тернопільської області, ф. 294. Філія українського товариства “Просвіта” в м. Тернополі, оп. 1, спр. 175. Заяви про керівний склад та діяльність читальні “Просвіта” у сс. Романівка, Русанівка, Стегниківці, Смолянка, ... Смиківці, ... Товстолуг, Хатки, Ходачків Великий, Янівці, Тернопіль за 1938 р., том III, останній. – 108 с.
 6. Державний архів Тернопільської області, ф. 3. Тернопільське повітове староство, оп. 3, спр. 478. Заяви керівників читальні “Просвіта”, “Рідна школа” в селах Березовиця, Смиківці, Острів та інших і заборони повітового староства на проведення вечорів самодіяльності за період з 13 грудня 1930 р. по 27 травня 1931 р. – 53 арк.
 7. Державний архів Тернопільської області, ф. 3. Тернопільське повітове староство, оп. 1, спр. 157. Заяви українського товариства читальні “Просвіта” і дозволи повітового староства на проведення платних аматорських вистав. Том II. 1932 р. – 138 арк.
 8. Державний архів Тернопільської області, ф. 3. Тернопільське повітове староство, оп. 1, спр. 156. Заяви українських товариств читальні “Просвіта” і дозволи повітового староства на проведення платних аматорських вистав. Том I. 1932 р. – 160 арк.
 9. Дорожовський В. Тіні сірих колон: Спогади / Володимир Дорожовський. – Тернопіль : Лілея, 1998. – 244 с.
 10. Зуляк І. Репертуар аматорсько-театральних гуртків “Просвіти” міжвоєнного періоду / І. Зуляк // Мандрівець. Всеукраїнський науковий журнал / [ред. колегія : Алексюк А., Брик М., Брюховецький В. та ін.]. – 2005. – № 6 (59). – листопад–грудень. – С. 12–21.
 11. Ішук (Денисюк) С. В. Смиківці: село в якому живемо / С. В. Ішук (Денисюк). – Київ : Майдан, 2015. – 280 с.
 12. Казимиров О. Український аматорський театр: дожовтневий період / О. Казимиров. – К. : Мистецтво, 1965. – 133 с.
 13. Крищук М. Смиківці / М. Крищук, В. Уніят // Тернопільський Енциклопедичний словник ; [Ред. колегія Г. Яворський, Б. Мельничук, М. Ониськів та ін.]. – Тернопіль : ВАТ ТВПК Збруч, 2008. – Т. 3. – П–Я. – С. 300.
 14. Лоза Юліян. Коротка історія села Петриків / Юліян Лоза. – Тернопіль : Поліграфіст, 2002. – 108 с.
 15. Новосядлий Б. Т. Буцнів. Екскурсе у минуле на хвилях любові. Історико-краєзнавчий нарис / Богдан Теодорович Новосядлий. – Тернопіль : Джура, 2006. – 296 с.
 16. Палуб’як Б. Білецькій “Просвіті” – 120 звитяжних весен. Історико-публіцистичного характеру / Богдан Палуб’як. – Тернопіль : Джура, 2007. – 752 с.
 17. Пилипчук Р. Український аматорський театр на Закарпатті / Р. Пилипчук // Народна творчість та етнографія. – 1966. – № 1. – С. 18–27.
 18. Савчук Б. Просвітницька та соціально-економічна діяльність українських громадських товариств у Галичині (остання третина XIX – кінець 30-х років XX ст.) / Борис Петрович Савчук. – Івано-Франківськ : Плай, 1999. – 138 с.
 19. Скочиляс І. Історія Борщівської “Просвіти” / Ігор Скочиляс // Літопис Борщівщини. Історико-краєзнавчий збірник. – Вип. 2. – Борщів : МП Чумацький шлях, 1993. – С. 21–31.
 20. Степанюк С. Аматорські театральні колективи та сценічні постановки на території Волинського воєводства / С. Степанюк // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Історичні науки. – 2010. – № 1. – С. 70–76.
 21. Хома В. А Денисів село славне / В. Хома. – Тернопіль, 1997. – 72 с.

REFERENCES

1. Barchynskiy, Yaroslav (1983), *Smykivtsi* [Smykivtsi], *Shliakhamy Zolotoho Podillia. Ternopilshchyna i Skalatshchyna. Rehionalnyi istorychno-memuarnyi zbirnyk* [Ways of Golden Podillya. Ternopil and Skalat region. Regional collection of historical and memoir / [ed. board R. Mykolayevych, P. Hayda and M. Kinasevych]], Vol. III, Ternopil regional associations, New York–Paris–Sydney–Toronto, Philadelphia, pp. 449–451. (in Ukrainian).
2. Bonkovska, O. (2009), Theatrical process of Western Ukraine in 1918–1939 years, *Istoriia ukrainskoho teatru: U 3 t.* [The history of Ukrainian theater: In 3 vol.], T. 2: 1900–1945 [Vol. 2: 1900–1945], [ed. board I. Judkin, O. Shevchuk at al], National Academy of Science of Ukraine, M. Rylskiy Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology, pp. 533–582. (in Ukrainian).
3. *Derzhavnyi arkhiv Ternopilskoï oblasti* [State archive of Ternopil region], fund 294. Ukrainian association “Prosvita” in the city of Ternopil, des. 1, case 6. The documents (minutes of the general meeting reading, reports, messages, lists of members) on the activities of reading room “Prosvita” in the village of Smykivtsi for the period March, 20 1903 to January, 20 1939), 100 p. (in Ukrainian).
4. *Derzhavnyi arkhiv Ternopilskoï oblasti* [State archive of Ternopil region], fund 294. Ukrainian association “Prosvita” in the city of Ternopil, des. 1, case 61. The documents (minutes of the general meeting reading, reports, messages, lists of members) on the activities of reading room “Prosvita” in the village of Chernykhiv of Ternopil county (1904–1937 years.), 86 p. (in Ukrainian).
5. *Derzhavnyi arkhiv Ternopilskoï oblasti* [State archive of Ternopil region], fund 294. Ukrainian association “Prosvita” in the city of Ternopil, des. 1, case 175. Statements about the governing structure and activities of reading room “Prosvita” in the villages Romanivka, Rusanivka, Stehnykivtsi, Smolyanka ... Smykivtsi... Tovstoluh, Hatky, Hodachkiv Velykyi, Yanivtsi, Ternopil on 1938, Volume III, the last, 108 p. (in Ukrainian).
6. *Derzhavnyi arkhiv Ternopilskoï oblasti* [State archive of Ternopil region], fund 3. Ternopil county eldership, des. 3, case 478. Statements heads of reading room “Prosvita”, “Native School” in the villages Berezovytsya, Smykivtsi, Ostriv and others and bans of county eldership on holding evening performances since December 13, 1930 to May 27, 1931, 53 p. (in Ukrainian).
7. *Derzhavnyi arkhiv Ternopilskoï oblasti* [State archive of Ternopil region], fund 3. Ternopil county eldership, des. 1, case 157. Statements Ukrainian society reading room “Prosvita” and permits of county eldership to conduct paid amateur performances. Volume II, 1932, 138 p. (in Ukrainian).
8. *Derzhavnyi arkhiv Ternopilskoï oblasti* [State archive of Ternopil region], fund 3. Ternopil county eldership, des. 1, case 156. Statements Ukrainian society reading room “Prosvita” and permits of county eldership to conduct paid amateur performances. Volume I, 1932, 160 p. (in Ukrainian).
9. Dorozhovskiy, V. (1998), *Tini siryh kolon: Spogady* [Shades of gray columns: memories], Ternopil, Lileia. (in Ukrainian).
10. Zuliak, I. (2005), The repertoire of amateur theatrical groups of society “Prosvita” of the interwar period, *Mandrivets. Vseukrainskyi naukovyi zhurnal* [Mandrivets. Ukrainian scientific journal / [editorial board: Alekseyuk A., M. Bryk, Bryukhovetsky V. et al.]], no. 6 (59), november–december, pp. 12–21. (in Ukrainian).
11. Ishchuk (Denysiuk), S. V. (2015), *Smykivtsi: selo v yakomu zhyvemo* [Smykivtsi: village in which we live], Kyiv, Maidan. (in Ukrainian).
12. Kazymyrov, O. (1965), *Ukrainskyi amatorskyi teatr: dozhovtnevyyi period* [Ukrainian amateur theater: the pre-october period], Kyiv, Mystetstvo. (in Ukrainian).
13. Kryshchuk, M. and Uniiat, V. (2008), *Smykivtsi* [Smykivtsi], *Ternopilskyi Entsyklopedychnyi slovnyk* [Ternopil Encyclopedic Dictionary, [Edit. board H. Yavorskiy, B. Melnychuk, M. Onyskiv et al.]], Ternopil, Zbruch, vol. 3, p. 300. (in Ukrainian).
14. Loza, Juliiian (2002), *Korotka istoriia sela Petrykiv* [Brief history of the village of Petrikiv], Ternopil, Poligrafist. (in Ukrainian).

15. Novosiadlyi, B. T., (2006), *Butsniv. Ekskurs u mynule na khvyliakh liubovi. Istoryko-kraieznavchyi narys* [Butsniv. An excursion into the past on the waves of love. Local History essay], Ternopil, Dzhura. (in Ukrainian).
16. Palubiak, B. (2007), *Biletskii "Prosviti" – 120 zvytyazhnykh vesen. Istoryko-publitsystychnoho kharakteru* [Society "Prosvita" of Bila village 120 victorious springs. Historical and journalistic character], Ternopil, Dzhura. (in Ukrainian).
17. Pylypchuk, R. (1966), Ukrainian amateur theater in Transcarpathia, *Narodna tvorchist ta etnografii* [Folk art and ethnography], no 1, pp. 18–27. (in Ukrainian).
18. Savchuk, B. (1999), *Prosvitnytska ta sotsialno-ekonomichna diialnist ukrainskykh hromadskykh tovarystv u Halychyni (ostannia tretyna XIX – kinets 30-kh rokiv XX st.)* [Educational and socio-economic activities of Ukrainian public associations in Galychyna (the last third of the XIX – the end of the 30-th of XX century)], Ivano-Frankivsk, Plai. (in Ukrainian).
19. Skochylas, I. (1993), The history of society "Prosvita" of Borshchiv, *Litopys Borshchivshchyny. Istorychno-kraieznavchyi zbirnyk* [Annals of Borshchiv region. Local History Collection], vol. 2, Borshchiv, Chumatskyi shliakh. (in Ukrainian).
20. Stepaniuk, S. (2010), Amateur theatrical groups and stage productions in the Volyn voivodeship, *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Serii : Istorychni nauky* [Scientific Journal of Volyn Lesya Ukrainka National University. Series: Historical Sciences], no. 1, pp. 70–76. (in Ukrainian).
21. Homa, V. (1997), *A Denysiv selo slavne* [Denysiv is a glorious village], Ternopil. (in Ukrainian).

УДК 792.03 (477)

Юлія Москвічова

ФЕСТИВАЛЬ "ПОДІЛЬСЬКА ЛЯЛЬКА" В КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОМУ ЖИТТІ ВІННИЧЧИНИ

У статті проаналізовано діяльність Міжнародного фестивалю театрів ляльок "Подільська лялька", який проводиться Вінницьким академічним обласним театром ляльок. Розглянуто динаміку фестивалю від його заснування, жанрову специфіку й тематику фестивальних програм. Визначено місце і роль фестивалю в культурно-мистецькому й театральному житті Вінниччини та його значення у розвитку сучасного українського театального мистецтва.

Ключові слова: театр ляльок, фестиваль театрів ляльок "Подільська лялька", вистава, театральні традиції.

Юлія Москвичёва

ФЕСТИВАЛЬ "ПОДОЛЬСКАЯ КУКЛА" В КУЛЬТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЖИЗНИ ВІННИЧЧИНЫ

В статье проанализировано деятельность Международного фестиваля кукольных театров "Подольская кукла", который проводится Винницким академическим областным театром кукол. Рассмотрено динамику фестиваля, жанровую специфику и тематику фестивальных программ. Определено место и роль фестиваля в культурной и театральной жизни Винниччины и его значение в развитии современного украинского театрального искусства.

Ключевые слова: театр кукол, фестиваль театров кукол "Подольская кукла", спектакль, театральные традиции.